

Кучерук О.А. **КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО УКРАЇНСЬКОМОВНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ** // Формування базових і фахових компетентностей студентів у закладах вищої освіти : матеріали науково-практичної конференції / за ред. проф. О.Є.Антонової, проф. О. А. Кучерук, проф. В.М.Мойсієнка, проф. О.О.Юрчук. – Житомир : Рута, 2020. – С.17-20.

УДК 811.161.2(075.8)

*Оксана Кучерук,
доктор педагогічних наук, професор,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка*

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО УКРАЇНСЬКОМОВНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Розглянуто проблему побудови українськомовної освіти студентів на засадах компетентнісного підходу. Акцентовано на тому, що сучасні тенденції в компетентнісно орієнтованій освіті зумовлюють пошук шляхів удосконалення мовної підготовки студентів на основі створення інноваційного освітнього середовища.

***Ключові слова:** методика навчання української мови в закладах вищої освіти, компетентнісно орієнтована освіта, загальні і спеціальні компетентності, електронні освітні ресурси.*

Складні процеси, пов'язані з реформуванням освіти в Україні, актуалізують компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців. Зокрема, у «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» з-поміж стратегічних напрямів державної політики у сфері освіти визначено модернізацію структури, змісту та організації освіти на засадах компетентнісного підходу [3]. Такий підхід до українськомовної освіти студентів філологічних і нефілологічних спеціальностей підпорядковується відповідним цілям. Специфіка фаху ставить свої вимоги до мовної підготовки студентів, результати якої переосмислюються через призму компетентностей.

Компетентнісно орієнтоване навчання української мови *студентів-філологів* зорієнтоване на: 1) формування патріотично налаштованої, духовно багатой мовної особистості; 2) розширення лінгвістичного світогляду студентів завдяки збагаченню змісту мовної освіти шляхом упровадження вибіркокових мовознавчих дисциплін, спецкурсів; 4) розвиток мовної картини світу; 5) вироблення певних уявлень про методи мовознавства; 6) удосконалення здатності ефективного спілкування у відповідному лінгвосоціумі, готовності розв'язувати проблемно-професійні завдання. Українськомовна підготовка *студентів-нефілологів* у вищій школі має, з одного боку, забезпечити підготовку компетентних мовців, здатних до професійно орієнтованого спілкування засобами української мови, а з іншого – формувати й розвивати засобами предмета майбутнього фахівця як патріота, духовно багату особистість, людину культури,

носія загальногуманістичних і національних цінностей, здатного до ефективної взаємодії, активної й успішної самореалізації в соціумі. Важливо підкреслити, що формування комунікативної професійної компетентності в студентів на заняттях з української мови є умовою досягнення інших компетентностей майбутнього фахівця, визначених в освітній програмі за його спеціальністю і спеціалізацією.

Незважаючи на те, що компетентнісний підхід до вищої освіти визначено у вітчизняних освітніх документах, у багатьох викладачів немає розуміння, як його впроваджувати в контексті мовно-фахової підготовки студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що компетентнісний підхід до українськомовної освіти студентів є предметом дослідження багатьох науковців (О. Гриджук, І. Дроздової, С. Карамана, К. Климової, О. Копусь, О. Семенов та ін.), у їхніх працях визначено сутність поняття мовнокомунікативної компетентності майбутніх фахівців, розглянуто зміст, роль і місце української мови в освітньому просторі вищої школи, розкрито окремі питання розвитку культури мовлення студентів тощо. Однак складність проблеми формування мовної особистості студента на засадах компетентнісного підходу часто недостатньо враховується в теорії і практиці навчання української мови.

Мета публікації – розкрити особливості компетентнісного підходу до українськомовної освіти у вищій школі.

Відповідно до теми цієї розвідки *підхід* становить методологічну категорію, суть поняття «*підхід до освіти*» в тому, що це – орієнтир для загальної організації освіти, сукупність загальних принципів визначення освітньої мети, способів і засобів досягнення результатів, а формулювання «*підхід до українськомовної освіти*» вносить до загальних смислів окресленого поняття ще й спеціальні – предметне призначення і фаховий ухил (для здобувачів вищої освіти). Специфіку підготовки фахівців у вищій школі визначає формування та розвиток *загальних і спеціальних (фахових, предметних)* компетентностей студента й на їх основі *інтегральної компетентності* в результаті опанування навчальних програм.

Згідно зі стандартом вищої освіти України за спеціальністю 035 «Філологія» [4], чинними навчальними програмами з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», особливістю компетентності з української мови випускника закладу вищої освіти є те, що ця компетентність належить і до *загальних* (як здатність спілкуватися державною мовою усно, письмово), і до *спеціальних* стосовно навчальних предметів з української мови (як здатність використовувати знання про мову в професійній діяльності; здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії української мови; здатність аналізувати соціальні різновиди мови; здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову в жанрово-стильових різновидах офіційного, неофіційного, нейтрального спілкування для розв'язання комунікативних завдань; здатність до збирання, аналізу, систематизації й інтерпретації мовних фактів, до перекладу тексту; здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань; володіння технологіями створення текстів різних жанрів і стилів засобами української мови; здатність до організації ділової комунікації засобами української мови тощо).

Реалізація компетентнісного підходу в освітній практиці закономірно пов'язана з традиційним підходом, тобто "ЗУНівським". Слушною є думка І. Зимньої, що ці підходи, по-перше, не протилежні, але й, по-друге, не тотожні, оскільки *компетентнісний підхід фіксує і встановлює підпорядкованість знань умінням*, ставлячи акцент на практичному аспекті [1, с. 32-36]. Упровадження компетентнісного підходу в українськомовну підготовку студентів потребує переосмислення особливостей *змісту і процесу* мовної освіти та *оцінювання* досягнень з опанованої студентами дисципліни через призму компетентностей як інтегрованих особистісних утворень, що містять мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-поведінковий і особистісний складники.

Тенденції в компетентнісно орієнтованій освіті зумовлюють пошук шляхів удосконалення мовної підготовки студентів на основі створення інноваційного освітнього середовища. Для оволодіння загальними і спеціальними компетентностями в процесі навчання української мови у вищій школі ефективними є такі засоби: компетентнісно орієнтовані завдання, кейси комунікативних ситуацій, органайзери для заповнення рефлексійних відомостей, інфографіки та ін. Важливе значення для модернізації освітнього середовища має інтеграція засобів інформаційно-комунікаційних технологій у традиційну методикау навчання мовних дисциплін. Зокрема, значний потенціал для мовної підготовки студентів має блог Центру культури української мови Київського університету імені Бориса Грінченка і фейсбукова спільнота цього Центру [2, с.205-2010]. Вказані мережеві електронно-освітні ресурси (ЕОР) посилюють мотивацію до навчання української мови; забезпечують вільний доступ до відповідної інформації та комунікації для широкої аудиторії студентів і педагогів; дають змогу перейти від репродуктивної стратегії мовної освіти до консультативної, діалогової, творчої; уможливають розроблення варіативних методик навчання української мови з використанням зазначених ЕОР.

Отже, усвідомлене впровадження компетентнісно орієнтованої мовної освіти у фахову підготовку студентів потребує переосмислення цілей мовної освіти через призму компетентностей, осучаснення змісту і технологій мовної підготовки у виші. Щодо перспектив дослідження, то важливим є вивчення сучасних форм, методів і засобів навчання української мови, контролю й оцінювання досягнень майбутніх фахівців у закладах вищої освіти.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И. А. Зимняя. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 40 с.

2. Кучерук О. А., Караман С. О. та ін. Використання ІКТ для формування фахових компетентностей у майбутніх учителів української мови і літератури / О. А. Кучерук, С. О. Караман, О. В. Караман, Н. М. Віннікова // Інформаційні технології і засоби навчання, 2019, Том 71, №3. – С. 196-214. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2814/1496>

3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.president.gov.ua/documents/3442013-15402>.

4. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 03 Гуманітарні науки, спеціальність 035 «Філологія», 2019. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/035-filologiya-bakalavr.pdf>.